

Med egne ord

Kalle Moene, professor ved Økonomisk institutt, Universitetet i Oslo og leder for Esop

Kalle Moene Victor D. Norman Anine Kierulf Erna Solberg Jonas Gahr Støre

Kalle Moene

Gjestearbeidere er gisler i Qatar og andre udemokratiske land

Den billige arbeidskraften forhindrer demokratiske reformer i autoritære regimer.

● I oljerike land som Kuwait, De forente arabiske emirater og Qatar er 70 prosent av befolkningen såkalte gjestearbeidere. Prosenten er faktisk over 80 i Qatar som skal arrangere fotball-VM neste år. En skulle kanskje tro at så mange fremmede ville virke destabiliserende og at eliten i disse landene derfor måtte betale mer av oljeinntektene til egne statsborgere for å sikre at de forblir lojale mot regimet. Slik er det ikke.

Halvor Mehlum, Gry Østenstad og jeg har vist – i et prosjekt vi kaller «Add and Rule» – at det trolig er stikk motsatt. Fremmedarbeiderne er ikke i Qatar bare for å bygge fotballstadioner. De er invitert for at den autoritære eliten lettere kan holde på makten. At de er der bidrar også til at eliten kan kare til seg en høyere andel av oljeinntektene og derved unngå å dele så mye med egne statsborgere som de ellers måtte ha gjort.

Dette er ikke bare en spesiell Gulf-stat-effekt. De samme mekanismene ser ut til å virke på en lignende måte i ressursrike udemokratiske land overalt i verden, ikke bare i Midtøsten. Hva er forklaringen?

Fremmedarbeiderne er ikke som andre innbyggere. De har få rettigheter og kan lett kastes ut. De har lav lønn og barn som venter langt borte på at mamma kanskje kommer hjem til jul. Gjestearbeidere er derfor ikke gjester i udemokratiske land, men mer arbeidende gisler – utbyttet gjennom internasjonale arbeidsmarkeder og en brikke i den interne maktkampen i landene de besøker.

Denne siste gissel-lignende effekten er kanskje minst opplagt. Den er lettest å forstå i lys av hvor dårlig udemokratiske regimer kan behandle fremmedarbeiderne. Riktignok kan også demokratiske land behandle dem dårlig, men ikke like dårlig.

← Bygningsarbeidene er i gang i en tidlig fase ved Qatars Lusail stadion, to mil nord for hovedstaden Doha. Arkivfoto: Giuseppe Caccace/AFP/NTB

Forskjellen representerer i realiteten ekstrakostnader som ville påløpe dersom de tradisjonelle innbyggerne fikk til et mer demokratisk styresett.

Siden demokratiske regjeringer ikke like lett kan utnytte fremmedarbeiderne, men tvert om må gi dem noen, om ikke alle, rettigheter som resten av befolkningen får, ville demokratiske reformer innebære mer deling av ressursinntektene på et større antall mottagere. For de tradisjonelle innbyggerne kan valget derfor stå mellom å motta en liten del av oljeinntektene under dagens autoritære regime, eller å få hele oljeinntekten men dele den med mange flere i et demokratisk regime. Det første kan gi en høyere inntekt enn det andre.

Fremmedarbeiderne bidrar slik til en sosial utvanning av verdien av å innføre demokrati. Dette kan forklare hvorfor ressursrike diktaturer inviterer så mange fremmedarbeidere, mens ressursrike demokratier ikke gjør det. Når gevinstene av å innføre demokrati på denne måten blir mindre, kjølner interessen for demokratiske reformer – og de autoritære regimene stabiliseres. Trolig er dette noe av grunnen til at den arabiske våren aldri kom til Gulfstatene og at demokrati ennå ikke er innført i mange andre land med verdifulle naturressurser.

Fremmedarbeidere kan derfor betraktes nærmest som gisler for å forhindre demokratibevegelser fra å gjøre opprør.

Det går an å spekulere på om lignende mekanismer bevisst eller ubevisst bidrar til å gjøre eksisterende demokratier mindre

demokratiske og mindre egalitære. For eksempel kan en spørre:

→ Bidro utvidelsen av EU østover i 2004 og 2007 til en vaksinerende mot økt integrering og større omfordeling innad i det gamle EU, siden disse landene etter utvidelsen må dele mer med mindre rike områder av Europa?

→ Bidrar den høye befolkningsveksten til muslimene i India, og til såkalte fargede grupper i land som Brasil og USA, til de autoritære antidemokratiske tendensene i de tre landene?

De ekstreme hindunasjonalistene rundt statsminister Modi i India bruker i alle fall den høye befolkningsveksten blant muslimer for alt den er verdt. Selv om muslimene bare utgjør 15 prosent av befolkningen, frykter hindunasjonalistene den høye befolkningsveksten deres.

Den høyreekstreme presidenten i Brasil, Jair Bolsonaro, vet også å utnytte at den ikke-hvite delen av den brasilianske befolkningen nå er i majoritet for første gang siden den store innvandringen av hvite på 1930-tallet. I USA øker også den ikke-hvite andelen av befolkningen mest, og for første gang i nyere historie regner mer enn fire av ti amerikanere seg som såkalt fargede.

Antall teller selv i imperfekte demokratier. Når en diskriminert gruppe vokser, kan makthaverne derfor ha behov for å forsterke den udemokratiske diskrimineringen av den.

→ Mer debatt side 76-79

Debattansvarlig: Sverre Strandhagen
Telefon: 22 00 10 59
Sentralbord: 22 00 10 00
Epost: debatt@dn.no

Hovedinnlegg/kronikk:
Inntil 4500 tegn med mellomrom
Underinnlegg/replik:
Inntil 1500 tegn med mellomrom
Legg ved portrettfoto

Alt stoff som leveres til Dagens Næringsliv må produseres i henhold til Vær varsom-plakaten. Dagens Næringsliv betinger seg retten til å lagre og utgi alt stoff i avisen i elektronisk form, også gjennom samarbeidspartnere. Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innsendte manuskripter. Debattinnlegg honoreres ikke.